Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Castell del Papiol

El Papiol

Ubicació

Comarca:	Baix Llobregat
Lloc/Adreça:	Plaça del Castell, s/n
Emplaçament	Al cim de la vila, en posició dominant de la part urbana
Alçada:	144

Coordenades:

Latitud:	41.43858
Longitud:	2.01016
UTM Est (X):	417307
UTM Nord (Y):	4587918

Classificació

Número de fitxa	08158 - 1
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Romànic Modern Renaixement Contemporani
Segle	XI-XX
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	El castell va ser restaurat per Maria Teresa Almirall (neboda del polític Valentí Almirall, que fou baró d'El Papiol), aconsellada per Lluís Monreal i Martí de Riquer. Sembla que hi col·laboraren els Amics dels Castells.
Protecció	Legal i física
Observacions protecció:	BCIN R-I-51-5585
Accés	Restringit
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	7381703DF1878A
Autoria de la fitxa	Juana Maria Huélamo Gabaldón
Data de registre de la fitxa:	dt., 04/12/2018 - 01:00

Descripció

Gran construcció fortificada de planta rectangular, construida a dalt d'un turó kàrstic que domina el poble i te una bona visibilitat sobre tota la vall del Llobregat. La construcció, actualment, continua dominant tota la població.
Estructuralment, està formada per varis cossos juxtaposats corresponents a diverses èpoques d'edificació, tot i que amb una important presència d'obres d'època romànica.
Les façanes són altes i llises i les finestres s'obren als pisos alts.
Es conserven, parcialment, dues torres romàniques, una al nord, rodona, i una altra al mig dia, quadrada i més tardana. A diversos indrets hi ha restes de murs clarament romànics de diverses èpoques, que per la seva solidesa van ser aprofitats en la renovació fonamental del castell darrere el terratrèmol del 1448.
Dels múltiples espais de l'edifici, destaquen els següents:
- De les estructures medievals conservades, la sala és la més antiga, amb el seu eix longitudinal orientat de SE. a NO. i es pot datar dins del segle X, es troba a la planta baixa, tot just traspassada l'entrada: una escala excavada a la roca mena cap a aquesta sala, de forma estreta i allargada, amb les parets d'aparell d'espiga, més sortides que no pas la volta de mig punt que sostenen.
Al costat hi ha una altra sala més àmplia, també coberta amb volta. Entre totes dues hi ha ubicada la que s'ha considerat antiga masmorra medieval.
- Entre la sala i el corredor hi ha un espai quadrat inaccessible, que segurament deu contenir la cambra baixa o túnel del pou que hi ha a la terrassa del primer pis.
Al costat de tramuntana d'aquest espai hi ha una petita estança romànica coberta amb volta que es considera la masmorra del castell, o bé un dipòsit de cereals.
- Una de les estances ubicades a tramuntana, entre els segles XVI i XVII, devia ser utilitzada com a presó. Aquesta estança no te obertures,i conserva uns bonics grafits. De tots ells, destaquen la representació d'una gran galera armada amb canons.
- Dels buits de façana, són remarcables dues finestres dobles, polilobulades i separades cadascuna en dos, per una petita columna molt esvelta, amb capitell corinti. Totes dues estan alineades al mateix eix, així com una altra finestra amb llinda treballada en forma d'arc mixtilini i que correspon a l'època de les anteriors: es troba a la mateixa paret, justament, a la part menys modificada de l'edifici.
Els pisos superiors semblen haver estat reformats, tot i que no s'ha tingut accés. L'exterior també ha estat restaurat.

Observacions:

Residència del barons del Papiol.
Les restes d'estructures romàniques dels baixos es troben englobades dins de la fàbrica exteriorment poligonal de la fortalesa i es poden reconèixer fàcilment.
Va patir el terratrèmol del 1448, després del qual va ser reconstruït, a l'igual que a la dècada de 1970.
També a inicis del segle XXI, va ser objecte d'un important robatori de mobiliari.Tot i això, encara conserva armes i peces de vestuari militar de les guerres Carlines, ja que el castell serví d'alberg a la milícia, així com un sepulcre gòtic que abans del 1936 era a la parròquia: el de Galceran Despapiol, del 1324.
Actualment el castell allotja una pinacoteca que comprén una al·legoria mitològica del pintor academicista Antoni Caba, un del pintor realista Ramón Martí i Alsina i diverses obres de paisatgistes catalans, sense relacionar en detall (Pla, s.d.)
Es tractaria d'un servei feudal semblant a l'host senyorial, formada pel mateix senyor del lloc -proveït del seu cavall- i la seva mainada o agrupació de gent armada. Aquest servei fou assumit pels senyors del Papiol com a resultat d'un acord per mitjà del qual se'ls commutava el pagament d'una quarta part dels fruits de la terra a canvi d'una compensació militar.

La mobilització que comportava en termes socials l'obligació del cavall armat va fer que acabés sent un símbol detestat per la població.
El 1587 Felip II commutà a Gispert de Guimerà l'obligació del cavall armat, a canvi d'un cànon anual de 20 lliures. Aquest servei militar, per tant, perdurà 381 anys, en el decurs de quinze regnats, segons Pla (s.d.: 66).
Conserva una interessant col·lecció documental.

Història

El castell del Papiol està documentat el 18 de gener de l'any 1115, en un conveni pel qual Ramon Berenguer III, comte de Barcelona, va cedir en feu als seus germans (Arnau Pere i Bernat Pere) el castell del Papiol, reservant-ne el dret per a ell. És versemblant, tanmateix, que el castell existís anteriorment.
El 1395, el rei Joan I va vendre a Berenguer de Cortilles el domini directe i alodial del terme i castell d'El Papiol, juntament amb la jurisdicció civil i criminal. El nou senyor va cedir aquell mateix any tot el domini i jurisdicció a Ramon Despapiol. El 1448 un terratrèmol va enderrocar parcialment el castell, i va produir la mort de tres homes, tal com consigna el dietari de la Generalitat. Tot i aquesta afirmació, només degueren enderrocar-se els pisos alts, perquè als baixos es conserva bona part de la construcció romànica (Pladevall i Font, 1992, XX: 396).
El 1505 la baronia d'El Papiol passà a mans de la família Marimon, després als Guimerà, que el 1661 varen vendre-la al mercader Francesc Argemí. Després de passar per altres mans el castell ha estat en propietat dels Almirall, últim descendent dels quals és cognominat Bofarull.
Durant les carlinades del castell del Papiol serví de refugi principal i de lloc estratègic per a la Milicia Nacional, al servei de la causa isabelina, segons Pla (s.d.: 66).
L'any 1900 li va caure un llamp que va deixar al descobert un graner secret desconegut fins aleshores. Tenia diversos compartiments d'obra d'un metre d'alçada, per a diferents tipus de cereals i llegums: blat, blat de moro, faves i ordi.
Del graner, hi sortia una rampa de fusta que baixava al lloc on es guardaven les botes, que contenien un vi molt espès, el qual donaven a les dones que acabaven de parir perquè deien que era reforçant (Faura Arís, 1996: 76).
Amb motiu d'unes obres de restauració, es va descobrir un sostre fals del qual van sortir les armes del primer destacament de muntanya -Lleida- de la tercera guerra carlina. Varen trobar 35 fusells, uniformes de tropa, diaris, cartes dels soldats, gorres, sarrons i dos tipues d'armes: unes amb pistó i baqueta i altres amb beina metàl·lica. També unes cinc mil bales (Faura Arís, 1996: 76).

Bibliografia

Català i Roca, P. (1990). Els castells catalans, 1. Barcelona: Edit. Dalmau.
Martí Albanell, Ms. F. (1926). Notes històriques del Papiol. Barcelona: Arts Gràfiques de Rigol i Cia.
Faura Arís, A. (1996) L'Abans del Papiol. Recull gràfic 1890-1960. El Papiol: Ed.: Efadós. Col·lecció: Baix Llobregat.
Miralda, S. (1963) Itineraris castells breus notícies històriques. 1ª sèrie. Barcelona: Dalmau.
Pla (s.d.) Pla estratègic de Turisme del Papiol. Diputació de Barcelona-Ajuntament del Papiol-Cat Emocions. https://seu-e.cat/documents/3161678/7023994/Pla+estrat%C3%A8gic+de+turi….
Pladevall i Font, A. Et al. (1992) Catalunya Romànica. XX El Barcelonès. El Baix Llobregat. El maresme. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Pp.: 396-398

